

До 300-річчя
від дня народження
Григорія Савича
СКОВОРОДИ

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
за результатами XVIII Міжнародної
науково-практичної конференції
(12–13 травня 2022 р., м. Харків)**

Харків 2022

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди (Україна),
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (Україна),
Вірменський державний педагогічний університет імені Х. Абовяна (Вірменія),
Батумський державний університет імені Шота Руставелі (Грузія),
Телавський державний університет імені Якоба Гогобашвілі (Грузія),
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна),
Куявсько-Поморська Вища Школа в Бидгощі (Польща)

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
за результатами XVIII Міжнародної
науково-практичної конференції,
присвяченої 300-річчю Г. С. Сковороди
(12–13 травня 2022 р., м. Харків)

Харків
2022

УДК [37:001]«20»

Затверджено вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 5 від 24.06.2022 р.)

Методологія сучасних наукових досліджень : збірник наукових праць за результатами XVIII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 300-річчю Г. С. Сковороди (12–13 травня 2022 р., м. Харків). — Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. — 277 с.

Мови видання: українська, англійська, білоруська, вірменська, грузинська, російська.

У збірці представлено результати актуальних наукових досліджень вчених – докторантів, викладачів, учителів, вихователів, аспірантів – учасників XVIII Міжнародної науково-практичної конференції «Методологія сучасних наукових досліджень» (Харків, 12–13 травня 2022 р.) з України, Вірменії, Грузії, Китайської Народної Республіки, Польщі.

Для наукових працівників, викладачів закладів вищої освіти, учителів, вихователів, здобувачів вищої освіти. Може використовуватись у навчальному процесі на всіх рівнях вищої освіти.

Усі статті пройшли рецензування, зберігають авторську редакцію. Всю відповідальність за зміст несуть автори.

Організаційний комітет конференції:

Бойчук Юрій – голова організаційного комітету, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Бережна Світлана – заступник голови організаційного комітету, доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної та міжнародної діяльності Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Гаврілова Людмила – доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і практики початкової освіти Донбаського державного педагогічного університету (Слов'янськ, Україна)

Каралідзе Джемал – кандидат історичних наук, асоційований професор, завідувач кафедри історії, археології та етнології Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Карапетян Володимир – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки та методик Вірменського державного педагогічного університету ім. Х. Абовяна (Єреван, Вірменія)

Криштоф Світлана – заступник голови організаційного комітету, кандидат педагогічних наук, директор Департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації Міністерства освіти і науки України (Київ, Україна)

Рамазашвілі Соломон – доктор освітніх наук, заступник канцлера Телавського державного університету імені Якоба Гогешашвілі (Телаві, Грузія)

Соколова Алла – доктор педагогічних наук, професор, в.о. завідувача кафедри теорії і методики мистецької освіти та вокально-хорової підготовки вчителя Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Тамарашвілі Тамар – доктор історичних наук, асоційований професор, професор департаменту соціальних наук, бізнесу та права, декан факультету соціальних наук, бізнесу та права Телавського державного університету імені Якоба Гогешашвілі (Телаві, Грузія)

Фомін Володимир – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики мистецької освіти та вокально-хорової підготовки вчителя, в.о. декана факультету мистецтв Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Шиошвілі Ірма – доктор філософських наук, професор, ректор Телавського державного університету імені Якоба Гогешашвілі (Телаві, Грузія)

Шукашвілі Ія – головний спеціаліст Бюро міжнародних відносин Телавського державного університету імені Якоба Гогешашвілі (Телаві, Грузія)

Юр'єва Катерина – заступник голови організаційного комітету, доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики мистецької освіти та вокально-хорової підготовки вчителя Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Янкович Олександра – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри ранньої освіти, спеціальної педагогіки та ресоціалізації Куявсько-Поморської Вищої Школи (Бидгощ, Польща); завідувач кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Тернопіль, Україна)

ЗМІСТ

ШЛЯХИ ІНТЕГРАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ СИСТЕМ ОСВІТИ

ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТА СВІТОВОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ 7

Чайковська Г. Нові технології в освіті для сталого розвитку 8

Яремівич М. Формування громадянської солідарності у студентської молоді – один із напрямків консолідації європейського та українського освітніх просторі 11

Передерій О. Умови прискорення трансформації правової культури населення України в аспекті європейської інтеграції 14

Го Іцзян. Інтеграція системи підготовки музично-педагогічних кадрів КНР до міжнародного освітнього простору 17

Ушмарова В., Ван Цзивень. Кроскультурний аналіз проблеми музичної обдарованості в українських і китайських дослідженнях 21

Янкович О. Методи наукових досліджень у педагогіці та медсестринстві в республіці Польща. . . 25

Жворонков М. Національний освітній процес мистецтва ілюзіонізм як невід’ємна складова інтеграційного симбіозу європейського освітнього простору 28

ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 31

Ємельяненко Г., Абизова Л. Евристичний потенціал філософії освіти в сучасних педагогічних дослідженнях 32

Пільков К. Дихотомія «факт – цінність» як методологічний критерій у юридичній науці 35

Сурнін М. Застосування філософського аналізу культурологічних явищ для порівняння їх семантичного змісту 39

Трубавіна І. Теоретико-методологічні основи сучасного науково-педагогічного дослідження 41

СИСТЕМА ПРИРОДНИЧО-НАУКОВИХ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ 44

Буднік С. Зміни клімату й виклики до перебудови гідрометеорологічної мережі. 45

Максименко І., Прокопук М., Зуб Л. Біоіндикація радіоактивного забруднення водою зони відчуження ЧАЕС методом аналізу пилку макрофітів. 47

Прилуцький С. Новітні прикладні методи досліджень в експериментальній генетиці 52

Степанюк А., Негоденко А. Загальні методи наукового пізнання як основа системи природничо-наукових методів дослідження. 54

Чалаташвілі О. Виготовлення спиртової настоянки квітів шафрану: дослідження оптимальних умов. 57

СИСТЕМА МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ В СУСПІЛЬНИХ, ЕКОНОМІЧНИХ, ГУМАНІТАРНИХ НАУКАХ ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВІ 60

Аладашвілі М., Тамарашвілі Т. Маршрути культурного туризму Ради Європи та Грузія 61

Basilashvili N. Comparative analysis of "soft power" and "common ground" theories 70

Voichuk V., Yefremova N. Methods for investigating the phenomenon of pessimism as a personal factor of communicative interaction 75

Боришполь Г. Ребрендинг архетипу України – соціокультурний феномен початку XXI ст. 77

Будякова О. Біоекономіка: міждисциплінарний характер досліджень 80

Бурдіашвілі М. Розвиток культури й освіти Кварельського району в 1930–1940-х роках 83

Ванда І. Бази даних у дидактичному і дослідницькому інструментарії суспільної географії макрорегіонів світу 87

Гіоргадзе Н. Артур Лайст і Грузія 91

<i>Кебадзе М., Сабанадзе О., Чохелішвілі Л.</i> Галузь історії та її розвиток у Телавському державному університеті	94
<i>Кочлошвілі Н.</i> Генезис і структура грузинської малої прози	95
<i>Мартиненко І., Королевська Т., Юр'єва К.</i> Пісні війни: естафета крізь століття	97
<i>Рамазашвілі С.</i> Бізнес-ідея і бізнес-планування	104
<i>Khalvashi R.</i> The Great Paschal Cycle with Commentaries and Order by Tbel Abuseridze	108
<i>Церцвадзе М.</i> Навчання іноземних магістрантів-філологів жанрів наукового мовлення	110
<i>Цигнадзе Ш.</i> Синонімічне поле із семантикою горя (За словниками грузинських та англійських синонімів)	111
<i>Шленьова М.</i> Особливості національного думскролінгу: як мінімізувати негативний вплив на навчання	113
МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ В ПЕДАГОГІЦІ.	115
<i>Amiraghyan M.</i> Pedagogical ways of forming senior preschooler's linguistic abilities	116
<i>Багатрішвілі Н.</i> Навчання, орієнтоване на учня	120
<i>Басіладзе Н. В. О.</i> Сухомлинський про кохання, шлюб та сім'ю	127
<i>Беземчук Л., Дарда Д.</i> Педагогічні умови гуманізації професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва	135
<i>Бобирєва О.</i> Організаційно-методичні аспекти формування фахової компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти на основі формування фахових цінностей	138
<i>Ван Пань, Юр'єва К.</i> Провідні підходи до визначення суті особистісно-професійного розвитку вчителя музики в КНР	142
<i>Васильєва О.</i> Реалізації методів формування навичок естрадного вокалу у майбутніх вчителів музичного мистецтва в процесі підготовки творів вокальної програми	147
<i>Гаєриш І., Михайленко А.</i> Моніторинг освітнього процесу	151
<i>Груць Г.</i> До проблеми обґрунтування актуальності науково-педагогічного дослідження	153
<i>Козачок Є.</i> Співпраця закладу дошкільної освіти з сім'ями вихованців у процесі народознавчої роботи	157
<i>Коширова К., Рудічєва Н.</i> Використання елементів арттерапії у розвитку емоційного інтелекту учнів молодшого шкільного віку	160
<i>Кузьмічова В.</i> Деякі аспекти вокальної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва в класі постановки голосу.	162
<i>Лапшина І.</i> Роль сім'ї у становленні особистості дитини з обмеженими можливостями здоров'я.	164
<i>Левчик І., Мазур О.</i> Військове вторгнення в Україну-2022 як додатковий параметр середовища формування моделі інтегрованого навчання	168
<i>Лі Ябінь, Юр'єва К.</i> Методологія визначення структури професійно-педагогічної компетентності вчителя малювання в Китаї.	172
<i>Лінь Ваньї.</i> Формування міжкультурної компетентності здобувачів-іноземців у процесі вокальної підготовки як наукова проблема	177
<i>Лозицький Д., Ічанська Н.</i> Формування ключових компетентностей у студентів шляхом розв'язування прикладних задач	181
<i>Лю Хуань.</i> Самореалізація майбутнього вчителя музичного мистецтва в процесі інтерпретації вокальних творів	185
<i>Лю Чженьянь.</i> Хоровий спів як чинник виховання особистості в КНР.	188
<i>Мамчур О.</i> Методичні підходи до викладання суспільної географії макрорегіонів світу в закладах вищої освіти: сучасні завдання і виклики.	191
<i>Манучарян С., Налбандян Т.</i> Особливості розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників	194

Мікеладзе Т. Особливості наративного дослідження	198
Мкртічян О. Впровадження технології формування творчого потенціалу в майбутніх вихователів в освітньому процесі ЗВО	202
Овсепян С., Кіракосян Л. Ефективність занять шахами в дитячому садку	206
Остапенко А. Філософські витoki критичного мислення	210
Рудічєва Н. Особливості формування аксіологічної компетентності учнів молодшого шкільного віку	212
Сеньовська Н., Нестайко І. Застосування та аналіз вебінарів як форми організації навчання	214
Середа М., Ічанська Н. Особливості дистанційного навчання під час вивчення математики	216
Tavdgiridze L., Sherozia N., Doborjginidze D. Creative thinking – one of the challenges of the education system	218
Ткаченко М. Формування сценарно-режисерських навичок як компонент професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва	225
У Юе. Методи підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва до поліхудожнього виховання учнів в умовах інтегрованого навчання	229
Khoderyan B., Harutyunyan A. The study of wood elasticity as a factor in the development of technical knowledge of students	231
Чжан Хао. Методологія діагностики розвитку музичальності дітей дошкільного віку в Україні та КНР	236
Чжао Бейбей. Образотворча діяльність школярів України та КНР у позаурочний час	241
Чжоу Тінтін. Питання організації методичної роботи з музичного розвитку дітей	244
Шурпик О., Ічанська Н. Інформаційні технології у навчанні вищої математики	246
МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ У ПСИХОЛОГІЇ	249
Карапетян В., Кіракосян Л., Оганесян Ш. Методи самопізнання у старшому дошкільному віці	250
Конева К., Малихіна О. Особливості вивчення міжособистісних взаємин молодших дошкільників з однолітками	254
Концева О., Серга Т. Психологічний зміст феномену задоволеності шлюбом	256
Лапенко Я., Серга Т. Психолого-педагогічні методи корекції емоційно-вольової сфери дітей з затримкою психічного розвитку	260
Лубенець Ю., Серга Т. Психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку в умовах перебування на прифронтових територіях	263
Малихіна О. Фасилітативний підхід у діяльності вихователя: актуальні проблеми дослідження	265
Хачатрян Н., Карапетян В. Сутність психологічної сумісності: аналіз основних понять	267
Цуркан І., Серга Т. Психодіагностичний інструментарій дослідження кар'єрних орієнтацій студентів закладів вищої освіти	271
Шишова О. Невербальні засоби взаємодії волонтера з клієнтами	273

Янкович О.

*професор, доктор педагогічних наук,
завідувач кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна;*

*завідувач кафедри ранньої освіти,
спеціальної педагогіки та ресоціалізації
Куявсько-Поморської вищої школи,
Бидгощ, Польща*

МЕТОДИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПЕДАГОГІЦІ ТА МЕДСЕСТРИНСТВІ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

Професія медичного працівника в усі часи розвитку суспільства була серед найпочесніших та найблагородніших. Зараз у зв'язку із загостренням епідемічної ситуації у світі, збільшенням кількості хворих і поранених, що зумовлено повномасштабним вторгненням росії в Україну, посилюється потреба в лікарях та медсестрах, акцентується увага на їхній підготовці, зокрема на сформованості дослідницьких, педагогічних компетентностей.

Ці компетентності важливі в діяльності медсестер, які проводять профілактичну роботу у сфері охорони здоров'я, здійснюють ефективне спілкування (інформування та навчання) з пацієнтами та членами їхніх родин, реалізують нові форми й методи навчання медперсоналу. Окрім того, медичні сестри і під час трудової діяльності, і під час навчання (ідеться про другий (магістерський) рівень підготовки) здійснюють наукові дослідження. Отже, варто студіювати методологію наукових пошуків у педагогіці та медсестринській справі. Викликає інтерес порівняльний аналіз методик і методів, на основі яких отримується нове знання.

Зазначені завдання (вивчення методів у педагогіці та медсестринстві як науці) доцільно вирішувати на матеріалах Республіки Польща, оскільки в цій країні є здобутки у сфері медичної дидактики, педагогіки як галузі знань, яка тісно пов'язана з медициною (популярності набула педагогіка здоров'я). Окрім того, Республіка Польща надає суттєву допомогу нашим громадянам та воїнам у протидії російській агресії.

У польському стандарті підготовки фахівців із медсестринства другого (магістерського) рівня окремо виділені суспільні й гуманітарні науки, серед яких – медична дидактика. У цій країні поширюється практика участі університетів у

міжнародних проєктах і програмах не лише в галузі медсестринства, а й педагогіки [5, с. 107–108].

Під час вивчення педагогіки для медичних шкіл, медичної дидактики студенти студіюють методи наукових досліджень, порівнюючи з тими, що використовуються в медсестринстві. Польська вчена М. Лесінська-Савіцька (M. Lesińska-Sawicka) наголошує на суспільному аспекті таких наукових пошуків у медицині, адже отримані результати задовольняють прагнення людей зберегти й зміцнити здоров'я [2, с. 6]. Розвиток медсестринської справи, виникнення нових суспільно-оздоровчих проблем розширюють завдання медсестер, зокрема й актуалізують значення педагогічних компетенцій (у Польщі використовується термін «компетенція» часто в тому самому значенні, що в Україні «компетентність»).

Отже, педагогіку і медсестринство пов'язує здоров'я як базова категорія. Студіюється педагогіка здоров'я як галузь педагогіки [6, с. 46]. Спільність об'єктів наукових розвідок зумовлює зв'язки на рівні методів досліджень.

У польській науці методології та методам досліджень відводиться вагома роль. Провідні методологічні підходи, теоретичні й прикладні проблеми наукових розвідок у педагогіці та медсестринстві, методи пізнання студіюють М. Лесінська-Савіцька (M. Lesińska-Sawicka) [2], М. Лобоцький (M. Łobocki) [3], [4], А. Стодолак (A. Stodolak) [7] та ін.

Польські вчені вказують на пріоритетність знань методології досліджень, а методи, прийоми й інструменти наукових розвідок за значимістю займають нижчу сходинку. Знання методів і прийомів досліджень без ґрунтовних методологічних засад є недостатнім, може спричинити небезпечні явища, що полягають у некритичному, стереотипному, нетворчому застосуванні способів пошукової діяльності. Отже, неодмінною умовою правильного використання методів і прийомів наукових досліджень є ґрунтовні знання методологічних проблем.

У польській науці домінує поділ досліджень та методів на кількісні та якісні [6, с. 52], [2, с. 21]. Така класифікація методів переважає і в педагогіці, і в медсестринстві.

У кількісних методах окреслені кількісні параметри, вони відповідають на питання «Скільки?» Найпоширенішими кількісними методами є тести, діагностичний сондаж, соціометрія, статистичного аналізу та ін. Якісні методи – це ті, у яких визначені якісні параметри; відповідають на питання «Як?», «Який?» та ін. До якісних методів відносять спостереження, бесіди, інтерв'ю, етнографічний, біографічний методи, якісний аналіз тексту тощо.

Водночас із дефініціями «кількісні методи», «якісні методи» використовуються як синонімічні терміни «кількісні / якісні дослідження». За аналогією до методів найхарактерніше запитання, на яке дає змогу відповісти кількісне дослідження, – «Скільки?», якісне натомість з'ясовує «Як?», «Для чого?»

Часто якісні дослідження зумовлюють доцільність кількісних. Це буває тоді, коли виникає потреба детальніше дослідити об'єкт, з яким має справу науковець [1, с. 7].

У польській педагогіці та науці медсестринства визначено основні етапи наукових досліджень (кількісних та якісних) і процеси, які відбуваються на кожному з них. Виокремлено 5 етапів. Перший етап – концептуальний (студіювання літератури, ознайомлення з найновішими теоріями; визначення проблеми, формулювання гіпотези та гіпотез); другий – проектування та планування (вибір методів і прийомів; добір вибірки, пілотажне дослідження); третій – проведення дослідження; четвертий – аналітичний (аналіз результатів; обґрунтування висновків, перевірка гіпотез); п'ятий – поширення нових знань [2, с. 23, 31].

Актуальність проблеми формування педагогічних компетентностей у медсестер, спільність для медсестринства й педагогіки категорії здоров'я, створення педагогіки здоров'я, її важливість у соціально-педагогічному контексті є тими важливими чинниками, що сприяють збільшенню кількості наукових пошуків на сучасному етапі на стику цих двох галузей знань у Республіці Польща. Досвід цієї країни є цінним для наукових студій українських учених.

Список використаних джерел

1. Янкович О. Методи наукових досліджень у педагогіці Польщі. *Методологія сучасних наукових досліджень: збірник наукових праць за результатами XVII Міжнародної науково-практичної конференції (25–26 лютого 2021 р., м. Харків) / за заг. ред. Ю. Д. Бойчука, С. В. Бережної і К. А. Юр'євої.* Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2021. 127 с.
2. Lesińska-Sawicka M. *Badania naukowe w pielęgniarstwie. Wybrane zagadnienia. Przewodnik dla studentów.* Piła: Copyright by Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Stanisława Staszica w Pile, 2017. 73 s.
3. Łobocki M. *Metody i techniki badań pedagogicznych.* Kraków : Impuls, 2006. 330 s.
4. Łobocki M. *Wprowadzenie do metodologii badań pedagogicznych.* Kraków : Impuls, 2006. 286 s.
5. Roszmann A., Skrzypek-Czerko M., Kruk A., Gaworska-Krzemińska A., Sławek Ja. *Nowoczesne metody nauczania w pielęgniarstwie – projekt COHAB w Gdańskim Uniwersytecie Medycznym. Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa.* 2012. № 1. S. 101–109.
6. *Pedagogika. Podręcznik dla szkół medycznych.* Redakcja Wiesława Ciechaniewicza. Wyd. 2. Warszawa : Wydawca PZWL Wydawnictwo Lekarskie, 2008. 380 s.
7. Stodolak A. *Metodologia badań w pielęgniarstwie.* Legnica : Wyższa Szkoła Medyczna w Legnicy, 2011. 94 s.